

VISIONS EUROPEES DE LA XINA ACTUAL

‘Els xinesos a Catalunya’ (2001) revisited

Joaquín Beltrán Antolín, Amelia Sáiz López

Il·lustració: [Sr. García](#)

L'any 2001 es va publicar *Els xinesos a Catalunya* [1], la primera investigació que abordava en profunditat a aquesta població, especialment davant de la necessitat de coneixement sobre la mateixa en la seva incorporació al sistema educatiu. Aquest estudi pioner, promogut per la Fundació Jaume Bofill, és el punt de partida per exposar les característiques de la seva presència vint anys després.

Les persones amb nacionalitat xinesa empadronades a Catalunya (65.048 el 2020) constitueixen el quart grup estranger més nombrós, després de marroquins, romanesos i italians. Catalunya, igual que la resta d'Espanya, s'ha convertit en una societat molt més diversa en la composició de la seva població en passar d'un 2,9% del total d'origen estranger l'any 2000, al 16,2 % el 2020. La procedent de la Xina amb el pas del temps ha augmentat també el seu pes relatiu: les 4.396 persones de nacionalitat xinesa el 2000 suposaven el 2,42% dels estrangers del moment i el 2020 el seu percentatge es va duplicar fins arribar al 5,16%. Una peculiaritat de l'evolució de la seva població durant la dècada de 2010 va ser el seu augment davant altres nacionalitats que van disminuir la seva població total.

Joves, famílies i empresariat

La joventut de la seva població és una altra característica ressenyable, amb més d'un 20% menor de 15 anys d'edat. Els joves inclouen als nascuts a Catalunya, juntament amb els qui arriben per reunificació familiar. A vegades, s'envia a les criatures al poc de néixer per ser cuidats a la Xina per altres parents, reforçant el caràcter familiar d'aquesta migració i les seves característiques transnacionals [2]. El perfil de la població xinesa a Catalunya està equilibrat per sexes i destaquen les parelles joves amb fills menors d'edat. A més, en una proporció molt elevada, són propietaris de petites empreses familiars al sector serveis –restauració i petit comerç–.

Pràcticament la meitat dels empadronats sempre han estat donats d'alta i cotitzant com a treballadors en la Seguretat Social (30.640 treballadors del total dels 62.188 empadronats el 2019) i sobresurten per ser propietaris de petites empreses, tal com testifica el seu continu augment i proporció en el Règim d'Autònoms de la Seguretat Social: 2.850 autònoms el 2005, van passar a 7.538 el 2010, fins a assolir-ne 15.885 a finals de 2019. La pandèmia Covid-19 de 2020 va provocar una crisi econòmica i pèrdua de llocs de treball, encara que per a l'abril de 2021 ja s'havien recuperat.

Els negocis de la població amb nacionalitat xinesa empadronada a Catalunya han evolucionat des d'empreses familiars amb mà d'obra intensiva i de baixa qualificació al sector serveis a negocis amb més inversió de capital i valor afegit, coincidint amb l'augment de treballadors més qualificats

La seva joventut (20,9 % menors de 15 anys, davant el 14,6% de menors per a la població no estrangera de Catalunya el 2020) contribueix a detenir l'envelliment i les seves activitats econòmiques empresarials augmenten la riquesa de la comunitat autònoma i la internacionalització de l'economia. Amb el pas del temps, els seus negocis han evolucionat des d'empreses familiars amb mà d'obra intensiva i de baixa qualificació al sector serveis a negocis amb més inversió de capital i valor afegit, juntament amb l'augment de treballadors més qualificats entre els quals es troben els i les descendents de migrants i estudiants internacionals (de graus, màsters i doctorat), que s'estableixen durant diferents períodes de temps, a més de l'arribada de multinacionals xineses i executius expatriats, professionals i inversors de tot tipus que aprofiten les oportunitats que ofereix la Llei 14/2013 de Suport als emprenedors i la seva internacionalització –un elevat percentatge de sol·licitants de la Xina inverteixen en béns immobles, entre altres coses [3]–. El 2019 van ser la segona nacionalitat estrangera que més immobles va comprar a Catalunya, només superats pels francesos, d'acord a l'Estadística Registral Immobiliària.

L'educació superior de Catalunya es beneficia amb l'aportació de la internacionalització d'aquests nous estudiants. Per exemple, a finals de 2019, dels 8.068 estrangers xinesos amb autorització d'estada per estudis en vigor que hi havia a Espanya, Catalunya comptava amb

el 25% del total (2.011).

Espai i territori

La població d'origen xinès a Catalunya continua sent predominant en el seu origen del sud de la província de Zhejiang (Districte de Qingtian i els seus veïns de Wenzhou); no obstant això, s'hi han sumat nous orígens geogràfics, entre els que sobresurten els procedents de les províncies del nord-est del país, així com de la província de Fujian. A més dels anteriors, també és ressenyable els procedents de Taiwan i Hong Kong, d'una banda, i de Xangai, per una altra, que compten amb una història d'assentament relativament llarga, i les persones de gairebé totes les províncies del país que s'han establert més recentment. El predomini de Qingtian i Wenzhou s'explica perquè des d'època molt primerenca aquesta zona es va especialitzar en la migració internacional com a mode de vida i es van posar en marxa cadenes de migració familiar que s'han utilitzat en tota la seva extensió. El seu especial establiment a Catalunya i a Espanya coincideix amb la seva presència en altres països del sud d'Europa: Itàlia, Portugal i França, que s'han convertit en les seves destinacions preferents teixint extenses xarxes familiars transnacionals.

A Catalunya, des d'un primer moment, estan especialment concentrats a la comarca del Barcelonès (55,6 % del total el 2020) i si se sumen les comarques limítrofes, Vallès Occidental, Baix Llobregat, i l'extensió del Maresme, el conjunt reuneix el 78,8% del total en la Comunitat Autònoma. Més enllà d'aquesta especial concentració, la seva presència es distribueix per tota la geografia, ja que també s'estableixen en municipis petits amb empreses de serveis.

La ciutat de Barcelona per si sola compta amb el 34,6% del total (22.487) seguit per Santa Coloma de Gramenet (5.156), Badalona (4.364) i Hospitalet de Llobregat (3.424). El fenomen de la concentració residencial xinesa que s'observa especialment a certs barris de Santa Coloma, com el popularment denominat "Fons" –al Districte VI hi havia 3.186 xinesos el 2020, 18,7% de total de la població empadronada–, i més recentment en Fort Pienc de la ciutat de Barcelona –1.326 empadronats, 4% del total de la població del barri–. De fet, altres barris de la ciutat compten també amb percentatges elevats d'empadronats xinesos respecte al total d'estrangers com Sant Martí de Provençals (20,9%), La Verneda i la Pau (17,7%) o Navas (15,7%), igual que en algunes poblacions de Catalunya com Montgat (16,3%), Barberà del Vallès (13,5%), Sant Adrià del Besós (13,2%), Cerdanyola del Vallès (12,9%), Badalona (12,9%), Sils (12,3%), etc.

A certes zones s'ha desenvolupat una proliferació de negocis de serveis fàcilment identificables amb ells: restaurants i supermercats de menjar xinès, perruqueries, agències de viatge, immobiliàries, etc. També hi ha polígons industrials amb una especial concentració d'empreses de la seva propietat dedicades a la importació/exportació i venda a l'engròs, com el de Badalona Sud. Una altra característica d'aquesta població és la seva elevada mobilitat residencial intra-provincial i interprovincial. Finalment, també cal tenir en compte als nacionalitzats espanyols que han desaparegut de les estadístiques d'estrangeria, però no per això han perdut els seus orígens. De fet, una part de l'elit

econòmica de la població d'origen xinès a Catalunya és jurídicament espanyola i coincideix amb els qui més temps de residència tenen en el país.

Educació i identitat

En horari extraescolar, i especialment durant els caps de setmana, molts nens i nenes d'origen xinès assisteixen a escoles i acadèmies de llengua xinesa obertes per associacions xineses que s'esforcen per oferir als seus fills la possibilitat d'alfabetitzar-se en xinès –llegir i escriure– ja que estan escolaritzats en el sistema educatiu català, que no sol oferir-la com a segona o tercera llengua. Aquesta demanda per mantenir la llengua d'herència se satisfà amb l'obertura d'aquestes escoles i acadèmies privades amb un elevat nombre d'estudiants. El curs 2020-2021 a Catalunya hi havia 1.416 matriculats amb nacionalitat xinesa en Educació Infantil de Segon Cicle, 4.928 en Educació Primària i 3.792 en Educació Secundària Obligatòria.

La diversitat de les trajectòries vitals-familiars-escolars dels joves descendents de migrants determina en gran part el seu posicionament i identitat en la societat general. Existeix una gran varietat d'experiències que impedeix simplificar i incloure sota una mateixa categoria a tots. En qualsevol cas, cada vegada accedeixen més a l'educació postobligatòria (855 estudiants de Batxillerat el curs 2020-2021; 238 en Formació Professional de Grau Mitjà i 169 de Grau Superior en 2019-2020) amb una preferència per preparar el seu accés a la Universitat amb més matriculats d'aquest origen en totes les disciplines.

Són precisament els qui acaben els estudis superiors universitaris els que comencen a ser vocals i reivindicatius, davant la generació dels seus pares que van adoptar la posició de “convidats” d'acord a la cultura xinesa, que prescriu el “no molestar” i “passar desapercebut”. Els joves ja no es consideren a si mateixos “convidats”, sinó ciutadans de ple dret en igualtat de condicions a la resta de la població i en la mesura que senten que no es respecta la seva igualtat, criden l'atenció i denuncien aquestes situacions.

Els joves descendents de migrants xinesos ja no es consideren a si mateixos “convidats”, sinó ciutadans de ple dret en igualtat de condicions a la resta de la població

Aquests joves coincideixen a les aules, i en determinades feines, amb els estudiants que han vingut directament des de la Xina a continuar els seus estudis i que compten amb experiències vitals i processos de socialització diferents. Els i les joves descendents de migrants d'origen xinès, igual que la resta dels seus companys locals, una vegada graduats, i davant de la falta d'oportunitats laborals per a la seva mà d'obra qualificada, poden optar per migrar a la Xina per trobar feina [4].

Més enllà del treball: lleure, festes, religió

El consum de lleure està especialment orientat pel procés de socialització personal. El visionat de pel·lícules i telesèries en xinès és molt habitual, igual que els jocs, siguin individuals (e-games, bingos i casinos) o en grup (mahjang). En grup també van karaokes o a determinats clubs i discoteques i balls en llocs públics. El calendari festiu de la cultura xinesa marca una part del seu lleure. L'Any Nou Xinès ja s'ha convertit en un esdeveniment intercultural a la ciutat de Barcelona i en altres ciutats de Catalunya, on es desfila, es balla al drac acompanyats de música, etc. Fins i tot la festa dels fanals –que tanca el cicle de quinze dies de la Festa de la Primavera– ha començat a celebrar-se. Altres festivitats són de caràcter més íntim, i familiars i amics es reuneixen per compartir menjars especials d'acord a la festa concreta.

També és ressenyable la presència de diverses esglésies evangèliques els pastors de les quals prediquen en xinès. Els creients no són conversos sinó que procedeixen de famílies cristianes abans de la seva migració. L'evangelització es complementa amb tota mena d'activitats destinades especialment als joves, que inclouen des de grups de música a ensenyament de llengua [5]. En ocasions els creients budistes es reuneixen en espais privats i reben ensenyaments de mestres budistes convidats, encara que el nombre és Baixos. Barcelona va arribar a obrir un temple daoísta gràcies a la iniciativa d'alguns residents d'origen xinès, que ha tingut un èxit desigual i un destí incert [6].

Esport i turisme

La Junta directiva del FC Barcelona ha tingut durant una dècada (2020-2021) com a responsable de l'Àrea de Noves Tecnologies Dídac Lee (Figueres, 1974), amb el llegat d'un club amb 370 milions de seguidors en xarxes socials i més de 100 milions d'Euros de facturació. Chen Yansheng (Guangdong, 1970), propietari de Rastar Group amb seu a Hong Kong, empresa dedicada a joguines, videojocs, cinema i televisió, es va convertir en el president del RCD Espanyol a començaments de 2016, després de la compra de gairebé la meitat de les seves accions. El gener de 2019 debutava a l'Espanyol el davanter Wu Lei (27 anys), un dels millors jugadors de la Xina. Aquestes tres persones d'origen xinès amb un protagonisme excel·lent en el futbol català, representen els perfils d'1) descendents de migrants, el fill d'un periodista i d'una llicenciada en Filologia Hispànica que es van conèixer a Espanya arribats de Taiwan el 1966 i van decidir establir-se a Figueres, on van obrir el primer restaurant xinès de Girona, el 1974; 2) nous inversors procedents de la Xina amb interessos en diversos sectors, als quals se sumen els executius de les filials de multinacionals xineses i que inverteixen especialment en béns immobles per aconseguir el permís de residència gràcies a la Llei 14/2013; i 3) esportistes d'elit, entre els que sobresurten els jugadors de tennis taula en clubs catalans des de la dècada de 1980, com Daili Xiao i Yao Li a la Calella als anys noranta, pares de María Xiao (Barcelona, 1994), la millor palista espanyola el 2020 (73a posició del rànquing mundial), juntament amb Sofia-Xuan Zhang (Cartagena, 1999) amb residència en Cassà de la Selva (Girona) des dels cinc anys, filla de la jugadora i entrenadora d'aquest esport, Xu Hong, que va ocupar la cinquena millor posició mundial sub-21 aquell mateix any.

A més de les aportacions de diferent tipus a l'esport d'elit a Catalunya prèviament esmentades, també és destacable la seva contribució a l'ensenyament d'arts marcial en gimnasos, acadèmies i associacions, per exemple, el sacerdot catòlic Peter Yang (1921-2014) va ser un dels introductors del *taiji quan* als anys setanta, a més d'obrir el 1958 el primer restaurant de menjar xinès a Barcelona. Lam Chuen Ping (1952-) que va arribar a Barcelona el 1972, va estudiar Wushu i medicina xinesa, va ser fundador i primer Mestre de l'Institut de Wushu de Barcelona i un dels pioners en l'ensenyament de les arts marcials xineses a Espanya impulsant el 1986 la creació del departament de Wushu de la Federació Espanyola de Judo i Disciplines Associades. Wong Ping Pui ha estat un altre dels primers mestres de Wushu a Catalunya als anys setanta. En part relacionat amb les arts marcials també cap destacar l'obertura de clíniques de medicina xinesa, especialment d'acupuntura, així com de centres d'ensenyament de medicina xinesa.

Un fenomen recent és l'augment de turistes xinesos a Catalunya, que són dels que més gasten en els seus viatges. L'any 2019 van visitar Catalunya 350.000 turistes xinesos amb una despesa total de 705 milions d'euros

Per la seva part, un fenomen recent és l'augment de turistes xinesos, que es caracteritzen per ser dels que més gasten en el seus viatges a Catalunya. De fet, davant de la seva creixent importància, tant pel seu volum com pel seu consum, especialment de productes de luxe, les botigues solen contractar dependents que parlen xinès per atendre aquesta clientela, com succeeix a l'outlet de productes de luxe La Roca Village. El 2019 van visitar Catalunya 350.000 turistes xinesos amb una despesa total de 705 milions d'euros. A més del turisme de compres que els caracteritza, el sector promou les agències de viatge, guies turístics, allotjament i menjar específics, etc., cosa que dinamitza l'economia local en molts àmbits.

I va arribar la pandèmia i l'activisme...

L'arribada de la pandèmia Covid-19 el febrer del 2020, a més de la crisi econòmica i les pèrdues ocasionades pel confinament obligatori i la paralització de totes les activitats no essencials, que ha afectat als treballadors i empresaris d'origen xinès, com a la resta de la població de Catalunya, també va donar lloc a comportaments racistes. Van ser els primers que van tenir consciència sobre la pandèmia i com actuar per fer-hi front –ús de màscares, confinaments voluntaris, tancament de negocis–, avançant-se a les mesures imposades posteriorment pel govern. El febrer del 2020 això va cridar molt l'atenció i es van produir certes manifestacions racistes que aviat van ser denunciades especialment per la generació més jove, els fills dels migrants, a les xarxes socials (amb l'etiqueta #nosoyunvirus) i en accions públiques com la performance de Catàrsia. Col·lectiu d'asiàticdescendents a l'Arc de Triomf de Barcelona, amb la lectura d'un poema que deia: “no soc un virus ni soc una amenaça per al teu pur egoisme, societat euroblanca” [7] [8]. L'advocada Yunxiao Kang va oferir la seva assessoria gratuïta als afectats per actes racistes semblants als ja experimentats el 2003 amb el SARS, com recordava Isa Zhang [9]. Són especialment les

dones que s'han convertit en portaveus d'aquesta població [10].

La joventut d'origen xinès a Catalunya que cada vegada accedeix més a la universitat i que conviu amb els estudiants internacionals xinesos està començant a reflexionar sobre la seva posició i identitat en la societat catalana al mateix temps que es manifesta públicament. Són catalans, entre altres possibles identitats en discussió/construcció, i com a tals reivindiquen el respecte de la ciutadania de la qual formen part. Els joves escolaritzats l'any 2000 que van ser entrevistats per a *Els xinesos a Catalunya* continuen a Catalunya aportant riquesa cultural i econòmica, a una societat que sempre ha estat diversa en la seva composició. La sorpresa de la seva arribada i establiment ha donat pas a la certesa del seu arrelament i contribucions.

REFERÈNCIES

- 1 — Beltrán Antolín, J.; Sáiz López, A. (2001). *Els xinesos a Catalunya*. Barcelona: Altafulla.
- 2 — Lamas Abaira, L. (2021). El cuidado en las familias transnacionales qingtianesas, a J. Beltrán (ed.) *Asia Oriental. Transnacionalismo, sociedad y cultura* (161-182). Barcelona: Edicions Bellaterra.
- 3 — Zhong Wanchu; Beltrán Antolín J. (2020). Vivienda y movilidad. Comportamiento residencial de la migración china en España. *Scripta Nova* 24 (629), pp. 1-25. [Disponible en línia](#).
- 4 — Masdeu Torruella, I.; Sáiz López, A. (2019) Transiting (in) Shanghai: High-skilled professionals from Spain to China. *Transitions: Journal of Transient Migration* 3 (1) pp. 59-70.
- 5 — Lamas Abaira, L. (a la premsa). Migración y globalización del cristianismo chino: Un estudio de caso en el área metropolitana de Barcelona. *AIBR. Revista de Antropología Iberoamericana*.
- 6 — Masdeu Torruella, I. (2014) Transnational ritual practices among the Chinese migrants in Spain, a Chee-Beng Tan (ed.) *After Migration and Religious Affiliation: Religions, Chinese Identities and Transnational Networks* (329-349). Singapur: World Scientific.
- 7 — Chen, P. (2020). La comunidad china se organiza: de la campaña #Nosoyunvirus a la aventura política. *El Salto*, 14 de febrer. [Disponible en línia](#).
- 8 — Ye, S. (2020). Los hijos de migrantes hacen frente común contra la xenofobia por el coronavirus. *Cuarto Poder*, 6 de febrer. [Disponible en línia](#).
- 9 — Zhang Yim, I. (2020). La enfermedad que legitima el racismo: una lección no aprendida. *Pai Pai Mag*, 13 de març. [Disponible en línia](#).
- 10 — Sáiz López, A. (2015) Mujeres y sociedad civil en la diáspora china: el caso español. *InterAsia Papers* 47. [Disponible en línia](#).

Joaquín Beltrán Antolín

Joaquín Beltrán Antolín és antropòleg i professor d'Estudis d'Àsia Oriental a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). És Investigador Principal del Grup d'Investigació InterÀsia i membre del Centre d'Estudis i Recerca d'Àsia Oriental (CERAO) de la UAB. És Director de la Biblioteca de la Xina contemporània d'Edicions Bellaterra, Barcelona i d'InterÀsia Papers (CERAO-UAB). És especialista en migració internacional i diàspora xinesa en aspectes relacionats amb la identitat, l'economia, l'educació, la salut, la religió, l'art i la producció cultural, i també ha treballat sobre diversos aspectes de política, societat i cultura xinesa. Entre les seves obres destaquen *Los ocho inmortales cruzan el mar: chinos en Extremo Occidente* (2003), *Perspectivas chinas* (2007), *La interculturalitat* (2015), *Representaciones de China en las Américas y la Península Ibérica* (amb Francisco Haro i Amelia Sáiz, 2016); *Viaje al centro: el XIX Congreso del Partido Comunista Chino* (2017) i *Asia Oriental. Transnacionalismo, sociedad y cultura* (2021).

Amelia Sáiz López

Amelia Sáiz López és professora d'Estudis d'Àsia Oriental a la Universitat Autònoma de Barcelona, membre del grup d'investigació Inter-Àsia i integrant del Centre d'Estudis i Recerca d'Àsia Oriental (CERAO) de la mateixa universitat. Té una trajectòria de més de vint anys investigant la presència xinesa a Espanya, prestant especial atenció a les dones xineses, interès que connecta amb el seu estudi de la societat xinesa des d'una perspectiva de gènere. En els últims anys també ha investigat sobre les representacions a la producció espanyola en relació a la presència xinesa. Autora d' *Utopía y género: las mujeres chinas en el siglo XX* (2001), també ha coeditat el llibre *Representaciones de China en las Américas y la Península Ibérica* (2016), juntament amb Joaquín Beltrán i Francisco Haro. Amb María Montt Strabucchi ha publicat l'obra *Narrativas de lo chino en las Américas y la Península Ibérica* (2020).